Edito / 2025 / 2

ISSN: 2700-600X (Print)

Ido-Saluto!

Editita dal Germana Ido-Societo

La Portego di Brandenburg en Potsdam (Foto: Rudolf Gensch)

Kontenajo

Parolo da la redakterio

Kara lektanti dil „Ido-Saluto!“

Restas nur kelka semani til la internaciona Ido-renkontro 2025 en Potsdam. Vi trovas en ca numero dil Ido-Saluto! plusa informi pri la konfero. Linguo esas nur vivanta se on uzas ol aktive. La internaciona Ido-renkontro donas a ni la rara posibleso uzar nia idiomo dum kelka dii sen pauzo. Por partoprenar simple skribez a gisdirektantaro@idolinguo.de ed anuncez via partopreno!

Ni vizitos dum la internaciona Ido-renkontro la bela Kastelo Sanssouci dil Prusiana rejo. En nia konfereyo nia diskutos aktuala questioni dil Ido-movado, ma anke festos kune.

La Germana-Ido Societo havas multa altra aktivaji, ma pro ke la Suediana Ido-fonduro ne plus suportas ni financale nia asocio mankas pekunio por nia importanta laboro.

Se vu povus, ni joyus pri financala donacaji:

Deutsche Ido-Gesellschaft e. V.

Postbank Berlin

IBAN: DE88 1001 0010 0184 5661 06

BIC: PBNKDEFF

Ni tre dankas pro vua helpo!

Me esperas vidar vu en Potsdam en julio! Me joyas pri vua partopreno!

Adavane Ido!

Dro. Thomas Schmidt, Prezidanto dil Germana-Ido Societo

P.S.: Memorez ke vi povus recevar la "Ido-Saluto!" anke en paperala formo por 24 Euro po yaro.

Programo ed informi pri la internaciona Ido-renkontro 2025 en Potsdam

Tempo: 17ma julio til 20ma julio 2025

Konfereyo: Rusche43, Ruschestrasse 43, Berlin-Lichtenberg

Hotelo: Good Morning Berlin City East, Ruschestrasse 45, Berlin Lichtenberg. Singla chambro po nokto inkluzite dejuneto kustas 80 Euro, duopla-chambro kustas 85 Euro por du personi. Le Germana-Ido Societo ja rezervis kelka chambri en ca hotelo.

Halteyo por konfereyo e hotelo: Autobuso numero 240, Halteyo Josef Orlopp-Straße/Vulkanstraße

Por asistar la konfero on ne mustas pagar, ma on mustas pagar la hotelo, la repasti, la eniro-bilieti e la transportili en Berlin e Potsdam.

Skribez a gisdirektantaro@idolinguo.de por anuncar su! On pagas la hotelo erste en Berlin! Vi ne mustas pagar antee!

Provisora programo:

17ma julio 2025 jovdio: ***Arivo en Berlin, exkurso a Potsdam***

15 kloki: Filmeyo-Potsdam Babelsberg. Guidado per Martin Schlemminger tra la filmeyo.

Pose komuna dineo en Potsdam en restorerio.

18ma julio 2025 venerdio: ***Exkurso a Potsdam***

Vizito dil Kastelo Sanssouci en Potsdam ed altra vidindaji en Potsdam, navigo per vaporo-navo.

19ma julio 2025 saturdio: ***Kunsido en Berlin***

Kunsido en la konfereyo Rusche43 en Berlin-Lichtenberg (Diskursi, diskuti e labor-grupi).

Kloki 17 Yarchefkunveno dil Germana Ido-Societo.

Komuna vespero en la Rusche43 o restorerio.

20ma julio 2025 sundio: ***Departo***

Individuala departo. Se kelka samideani restas plu longe, komuna exkurso en Berlin.

Programm und Informationen über das Internationale Idotreffen 2025 in Potsdam

Zeit: 17. Juli 2025 bis 20. Juli 2025

Konferenzraum: Kommunale Begegnungsstätte Rusche43, Ruschestrasse 43, 10367 Berlin

Hotel: Good Morning Berlin City East, Ruschestrasse 45, 10367 Berlin. Ein Einzelzimmer einschließlich Frühstück kostet 80 Euro pro Nacht, ein Doppelzimmer kostet 85 Euro pro Nacht für zwei Personen. Die Deutsche Ido-Gesellschaft hat schon einige Hotelzimmer vorreserviert in diesem Hotel.

Anreise zum Konferenzraum und Hotel: Bus Nummer 240 Haltestelle Josef Orlopp-Straße/Vulkanstraße

Es gibt keine Teilnahmegebühr an der Konferenz. Man muss jedoch das Hotel, die Mahlzeiten, die Eintrittskarten bei Ausflügen und die öffentlichen Verkehrsmittel in Berlin und Potsdam selbst bezahlen. Melden Sie sich per E-Mail bei gisdirektantaro@idolinguo.de an. Man bezahlt das Hotel erst in Berlin im Hotel! Sie müssen nicht vorher bezahlen.

Vorläufiges Programm:

17. Juli 2025 (Donnerstag): ***Ankunft in Berlin, Ausflug nach Potsdam***

15 Uhr: Führung auf dem Filmgelände Potsdam Babelsberg. Führung durch Martin Schlemminger.

Danach gemeinsames Abendessen in einem Restaurant in Potsdam.

18. Juli 2025 (Freitag): ***Ausflug nach Potsdam***

Besichtigung des Schlosses Sanssouci in Potsdam und weiterer Sehenswürdigkeiten, Fahrt mit dem Dampfschiff.

19. Juli 2025 (Samstag): ***Sitzungstag in Berlin***

Sitzung im Konferenzzentrum Rusche43 in Berlin (Vorträge, Diskussionen, Arbeitsgruppen)

17 Uhr Jahreshauptversammlung der Deutschen Ido-Gesellschaft. Gemeinsamer Abend im Rusche43 oder in einem Restaurant.

20. Juli 2025 (Sonntag): ***Abreise***

Individuelle Abreise. Wenn einige Idofreunde länger bleiben, gemeinsamer Ausflug in Berlin.

Einladung zur Jahreshauptversammlung der Deutschen Ido-Gesellschaft e.V. am 19. Juli 2025 in Berlin

Liebe Mitglieder und Freunde der Deutschen Ido-Gesellschaft e.V.!
Die diesjährige Jahreshauptversammlung der Deutschen Ido-Gesellschaft e.V. findet am Samstag, den 19. Juli 2025, in der Kommunalen Begegnungsstätte Rusche 43, Ruschestraße 43, 10367 Berlin um 17 Uhr statt – während des internationalen Ido-Treffens 2025 in Potsdam und Berlin (17.07.-20.07.2025).

Alle Mitglieder und Interessenten sind herzlich eingeladen, daran teilzunehmen.

1. Begrüßung der Teilnehmer und Gäste durch den Vorstand der DIG
2. Wahl eines Versammlungsleiters / einer Versammlungsleiterin
3. Wahl eines Protokollführers / einer Protokollführerin
4. Beschluss über das Rederecht der Gäste und Feststellung der Beschlussfähigkeit
5. Beschluss über die Tagesordnung
6. Bericht des Vorstandes der DIG
7. Kassenbericht
8. Bericht der Kassenprüferin
9. Diskussion zu den TOP 6-8
10. Diskussion über die Vakanz der Funktion des Schatzmeisters / gegebenenfalls Wahl eines Schatzmeisters / einer Schatzmeisterin
11. Entlastung des Vorstandes und der Kassenprüferin
12. Anträge und Verschiedenes
13. Schlusswort

Alle Mitglieder können schriftlich vorab Anträge an die Versammlung stellen oder mündlich während der Veranstaltung, die auf der Jahreshauptversammlung diskutiert und abgestimmt werden. Die Versammlung findet auf Deutsch statt.

Für den Vorstand
Dr. Thomas Schmidt, Präsident der Deutschen Ido-Gesellschaft e.V.

Rubriko: Ido-vivo - Aktivaji e novaji di nia asociuro e la Idistaro

DIG stellt Ido in Berliner Begegnungszentrum LIBEZEM vor

da Rainer Höhling

Die Deutsche Ido-Gesellschaft e.V. (DIG) stellte sich und ihre Aktivitäten am 19. März 2025 im Berliner Beratungs- und Begegnungszentrum LIBEZEM einem interessierten Publikum vor. Da DIG-Präsident Dr. Thomas Schmidt verhindert war, übernahmen es die DIG-Vorstandsmitglieder Rudolf Gensch, Rainer Höhling und Eberhard Scholz, den von ihm ausgearbeiteten Vortrag zu präsentieren. Auf Anregung des LIBEZEM stand dieser unter dem Titel „Die internationale Plansprache Ido – Kann sie eine Alternative zum Englischen als weltweit verwendete Sprache sein?"

Zunächst erfuhren die Zuhörer kurz etwas über die Entstehung des Ido, beginnend mit dem Beschluss auf der Weltausstellung 1900 in Paris, eine „Delegation für die Annahme einer internationalen Hilfssprache" ins Leben zu rufen. Genannt wurden 1907 als das offizielle „Geburtsjahr" von Ido und die maßgeblichen Schöpfer der Plansprache, die Franzosen Louis Couturat und Louis de Beaufront. Nachdem der 1. Weltkrieg die Weiterentwicklung des Ido unterbrochen hatte, sorgten ab 1921 Ido-Weltkongresse für neue Impulse zur Verbreitung der Sprache. Besondere Aufmerksamkeit bei den Zuhörern fanden einige Kuriositäten in der frühen Geschichte des Ido, darunter die Unterstützung der Plansprache durch den begeisterten Schweizer Idisten Theodor Tobler, der seiner Schokolade „Toblerone" Ido-Reklamemarken beilegte.

Mit Interesse aufgenommen wurde von den Teilnehmern auch die Gründung der DIG durch Alfred Neußner 1960 im damaligen „Westteil" Berlins. Er betrieb einen internationalen Handel mit Modelleisenbahnen und Briefmarken, den er erfolgreich zur Ido-Werbung nutzte. Es gelang ihm sogar, die iranische Post zur Herausgabe einer Ido-Briefmarke zu bewegen.

Eberhard Scholz verwies darauf, dass Ido als eine relativ einfach zu erlernende neutrale Zweitsprache angelegt sei. Erleichtert werde ihre Aneignung, da sie auf sechs europäischen Quellsprachen basiere. Er erläuterte den aufmerksamen Zuhörern die Grundzüge der Plansprache, des Alphabets, der Aussprache und Betonung sowie der Grammatik. Präsentiert wurden den Teilnehmern darüber hinaus Broschüren und Zeitschriften auf Ido, darunter auch der „Ido-Saluto!". Bei Büchern gab es einen Querschnitt durch Originalliteratur auf Ido und Übersetzungen von Weltliteratur in die Plansprache.

Günter Schlemminger prizentis sua Ido-tradukuro dil novelo Michael Kohlhaas da Heinrich von Kleist

da Thomas Schmidt

Ye la 28ma marto 2025 la nefatigebla Idisto Günter Schlemminger de Berlin prizentis sua nova Ido-libro en la renkontreyo "*Rusche43*" al Berlinana Idisti. Ca-foye Günter Schlemminger tradukis la novelo "Michael Kohlhaas" da Heinrich von Kleist aden Ido. La libro havas 235 pagini e kontenas la originala Germana texto ye la sinistra latero e la Ido-tradukuro ye la dextra latero.

Günter Schlemminger prizentis sua nova libro

Bernd Heinrich Wilhelm von Kleist (1777–1811) esis Germana poeto, romanisto, dramatifisto e rakontisto, famoza pro sua intensa verki emoco-charjita, qui exploras la komplexeso dil homala naturo e la kontredici dil socio.

Lua novelo Michael Kohlhaas fondesas sur la sercho di justeso dal kavalo-komercisto Hans Kohlhase (qua esis reala persono). Kleist publikigis fragmenti dil verko en la sisesma tomo di sua literaturala revuo "*Phöbus*" en junio di 1808. La verko aparis komplete en la unesma tomo di *"Erzählungen*" (rakonti) da Kleist en la yaro 1810.

Günter Schlemminger emfazis la desfacilaji di tradukuro pro la longa frazi da Heinrich von Kleist en la novelo. La libro aparis en la serio Ido-lektajo kom kayero 12. Günter Schlemminger volas ke sua tradukuri dil Germana klasika literaturo esez incito por lernar Ido e servez kom lernilo por Germana parolanti.

On povas komprar la libro che la Germana Ido-Societo por 25 Euro.

Skribez a gisdirektantaro@idolinguo.de

Kurta novaji

Kurta Ido-videi che YouTube da Kristian Soto

Dum la saturdiala videokonfero di Ido ni plendis ke mankas videi en Ido che YouTube kun subtituli. Do nia samideano di Venezuela Kristian Soto decidis facar tala videi. Il ja kreis 17 videi che YouTube. Kristian lektas texti ek la "Unesma Lektolibro di Ido". La videi duras inter 40 e 90 sekundi ed anke havas subtituli en Ido. Per la laboro da Kristian on havas la posibleso audar nia idiomo. La artikulado esas klara e la texti ne esas lektita tro rapide. Kristian anke kreis videi en altra helpolingui quale Esperanto, Interlingua, Interlingue-Occidental e Lingwa de Planeta.

Vu trovas la videi hike: https://www.youtube.com/@Kroyxt (TS)

Interretala tradukilo "Ido-Angla" od "Angla-Ido" uzebla che "Stars21"

Tradukado per interretala tradukilo quale "Google Translator" divenas plu e plu importanta, ma til nun nia idiomo "Ido" mankas ibe. Quale la interreto-situo ido.li informis la interretala tradukilo "Stars21" nun inkluzas "Ido". Do on povas tradukar automatikale frazi aden Ido e de Ido en altra lingui. Esas mem posibla tradukar frazi ek la Germana aden Ido od ek Ido aden la Germana. Me probis la mashino e vere la rezultajo esis uzebla, ma certe ne perfekta. Vu trovas la tradukilo di Stars21 por Ido hike: https://www.stars21.com/ (TS)

DIG präsentiert sich auf Veranstaltung in Berliner Stadtbezirk am 14. Juni 2025

Die Deutsche Ido-Gesellschaft (DIG) hat sich am 14. Juni 2025 auf der jährlich stattfindenden Veranstaltung „Wir im Kiez“ auf dem Münsterlandplatz im Berliner Stadtbezirk Lichtenberg präsentiert. Vier Stunden lang gewährte die DIG bei strahlendem Sonnenschein einem größeren Publikum Einblicke in ihre vielfältige Tätigkeit – von den wöchentlichen Zusammenkünften der Berliner Ido-Amiki über die regelmäßigen überregionalen Video-Konferenzen bis hin zu den jährlichen internationalen Treffen.

Die meisten der Besucher des Standes, auf dem sowohl schöngeistige Literatur auf Ido als auch Übersetzungen aus europäischen Sprachen ins Ido sowie Wörterbücher ausgelegt waren, hörten zum ersten Mal von dieser Plansprache. Interesse zeigten sie vor allen an den Übersetzungen bekannter deutschsprachiger Romane und Erzählungen, die meist DIG-Mitglied Günter Schlemminger übersetzt hat. Die DIG-Vorstandsmitglieder Rudolf Gensch, Rainer Höhling und Eberhard Scholz erläuterten die Entstehungsgeschichte des Ido und die aktuellen Initiativen zum Fortbestand der Plansprache. Besonderes Interesse fand unser Flyer *Propagilo* mit den kurzen Erläuterungen der Grundzüge des Ido und seinen Anwendungsbeispielen. (RH)

Infostand der Deutschen Ido-Gesellschaft e.V. auf dem Stadtteilfest in Berlin-Lichtenberg

(Fotografuri: Rudolf Gensch)

Rainer Höhling che la Ido inform-estaleyo

Eberhard Scholz reklamas por Ido

Rudolf Gensch che la GIS inform-estaleyo sur la Münsterlandplatz

Rubriko: Linguo

La grupo Linguo aceptas plura nova Ido-vorti

Pos la Ido-renkontro 2022 en Dessau la grupo "Linguo" en la interreto fondesis kun la skopo aceptar ed oficaligar od adminime rekomendar nova vorti, qui ankore mankas en Ido.

La Google-grupo "Linguo" ja laboras e decidis pri nova vorti. La vorti esas propozi e rekomendi.

Hike esas la adreso di la grupo en la interreto:

https://groups.google.com/g/linguo

En la listo vu trovas la 14 vorti, qui aceptesis da la grupo inter 15ma aprilo 2024 e 27ma junio 2024. Hike esas detali pri ca vorti:

Fonto lingui: A = Angla, F = Franca, G = Germana, H = Hispana, I = Italiana, R = Rusa, L = Latina ed E = Esperanto

asbestos-o

Definuro (medicino): Pulmonala morbo produktata da inhalita asbesto-partikul.

Tradukuri: AH asbestosis | F asbestose | G Asbestose | I asbestosi | R асбестоз

Fonto-lingui: AFGHIR (videz supere)

balaklav-o

Definuro: Vesto, tradicionale lana, kovranta la kapo e la kolo, kun trui por la okuli e la nazo.

Tradukuri: A balaclava, Balaclava helmet | F passe-montagne | G Balaklava | H pasamontañas |

I passamontagna | R балаклава

Fonto-lingui: AGR (videz supere)

benzodiazepin-o

Definuro (medicino): Medikamento quietigiva e dormigiva.

Tradukuri: A benzodiazepine | F benzodiazépine | G Benzodiazepin | HI benzodiazepina | R бензодиазепин

Fonto-lingui: AFGHIR (videz supere)

celest-o

Definuro (muziko): Muzik-instrumento kun klavaro, simila a pianeto, ma kun marteleti frapanta stala lami vice tensita kordi

Tradukuri: A celesta, celeste | F célesta | G Celesta | H celeste | I celesta, celeste, tipofono | R челеста

Fonto-lingui: AFGHIR (videz supere)

chikl-o

Definuro: Gumo obtenata de la latexo di arboro Amerikana (*sapodiliero), ed olim uzita por fabrikar mastiko-gumo.

Tradukuri: AFHI chicle | G Chiclegummi, Chicle | H celeste | R чикл

Fonto-lingui: AFGHIR (videz supere)

ciberspac-o

Definuro: Quaza mondo artificala, kreita komputile ciber- relatanta, eventanta en o per ciberspaco: ciberatako, cibersekureso, ciberkrimino.

Tradukuri: A cyperspace | F cyberespaco | G Cyberspace | H ciberespacio | I cyberspazio, ciberspazio | R киберпространство

Fonto-lingui: AFGHIR (videz supere)

cunami-o

Definuro (geologio): Ondego destruktiva produktata da submara tertremo; ondo o serio de ondi produktata da fenomeno (maxim ofte sismo, volkanala erupto submara o terglito) qua rapide movas vertikale granda aquo-maso (maro od oceano).

Tradukuri: A tsunami | F tsunami, raz-de-marée| G Tsunami | H tsunami, maremoto | I tsunami, maremoto | R цунами

Fonto-lingui: AFGHIR (videz supere)

dextros-o

Definuro (kemio): Biologiale aktiva izomero di glikoso, anke nomizita D-glikoso

Tradukuri: AF dextrose | G Dextrose | H dextrosa | I destrosio, destroso | R декстроза

Fonto-lingui: AFGHIR (videz supere)

dipol-o

Definuro (fiziko): Ensemblo de du kontrea ma proxima poli magnetala o kargaji elektrala.

Tradukuri: A dipole | F dipôle| G Dipol | HI dipolo | R диполь

Fonto-lingui: AFGHIR (videz supere)

kobr-o

Definuro (zoologio): Komuna nomo di plura venenoza serpenti del fam. *Elapidae*, precipue del gen. *Naja*, qui minacate plularjigas sua kolo.

Tradukuri: AFHI cobra | G Kobra | R кобра

Fonto-lingui: AFGHIR (videz supere)

netbal-o

Definuro (*sporto*): Sporto simila a basketbalo, kun la sama skopo e simila reti, ma en qua l'esquadi esas sep-homa, la balono, plu mikra e plu lejera, e l'agro, dividita en tri triimi

Tradukuri: AFHI netball | G Netball | R нетбол |

Fonto-lingui: AFGHIR (videz supere)

pirani-o

Definuro (zoologio): Mikra fisho di ne-sala aquo de Sud-Amerika, kun plata flanki, kun salianta mandibulo plena de akuta denti, qua vivas en bando e qua konocesas pro sua tre granda devoremeso.

Tradukuri: AFGI piranha | H piraña | R пира́нья

Fonto-lingui: AFGHIR (videz supere)

referendum-o

Definuro (politiko): Voto pri ula lego o rezolvo, da omna civitani di la stato. Sinonimi: plebiscito, referovoto.

Tradukuri: AI referendum | F référendum | G Referendum, Volksabstimmung | H referéndum | R референдум

Fonto-lingui: AFGHIR (videz supere)

reserch-ar

Definuro: Sisteme explorar temo, precipue por deskovrar nova informi pri fakti ciencala historiala, e.c.; explorar fiziko, temo, libro, ec.

Tradukuri: A to research | F rechercher | G forschen, erforschen | H investigar | I ricercare | R исслéдовать

Fonto-lingui: AFI (videz supere)

Ni dankas!

Wir danken Herrn Felix Stoffel für die Spende von 100 Euro an die Deutsche Ido-Gesellschaft e.V.

Ni dankas Sioro Felix Stoffel pro la donacajo di 100 Euro a la Germana-Ido Societo.

Spenden auch Sie an die / Donacez anke vu a la:

Deutsche Ido-Gesellschaft e. V.,
Postbank Berlin
IBAN: DE88 1001 0010 0184 5661 06

Rubriko: Literaturo

Mea unesma posh-telefonilo

Da Partaka

(Foto: Wikipedia Commons)

Me nul-tempe havis posh-telefonilo irga-sorta til poka yari ante nun, kande me aquiris smartfono. Pos apen un yaro e duimo, ruptesis la peco por enswichar/ekswichar la telefonilo, e me ne povis solvar la problemo:

“Nuntempe, ta peceton tu trovos nula-loke”, on dicis a me.

Tamen, me ne rezignis perdar mea smartfono, do me rezolvis funcionigar ol ul-maniere…

Qualen me funcionigas ol? Yene: kande me konektas ol, e kande me deskonektas ol, ol apertesas automatale; kande sonas la vekigilo, olta apertesas (ed ol sonas tam ofte kam me volas); kande on telefonas a me, ol apertesas (e me ipsa telefonas a me, ka nde bezonata, de mea surtabla telefonilo), edc.

On mem donacis a me nova smartfono, quan me decidis ne aceptar, nam me ne bezonis ol. Me volas mea posh-telefonilo, e me ne abandonos ol nur pro lua handikapo…

Pluse, un yaro ante nun, ol subisis acidento: ol falis adsur la pavimento, e sua vitro divenis araneatra… Mea kulpo.

Tamen, malgre omno, ol duras funcionar ed esar utila. Me duras estimar ol, e me ne volas altra portebla telefonilo, adminime provizore.

Yen ke, nun, mea smartfono evas quar yari e quar monati, e me deziras ed esperas celebrar lua 5ma aniversario.

Rubriko: Historio

Reinhard Heydrich - La perfekta nacisto

La *Berlinala „Topografio di la Teroro“ estalas ula expozo pri la kariero di la terorigiva nacista-funcionero Reinhard Heydrich*

da Sabine Lueken en jw (17ma februaro 2025) trad Günter Schlemminger

Reinhard Heydrich (Foto:Wikipedia Commons)

Ye la fino dil expozo ni vidas ed audas la vidvino di Heydrich: „Me pluse opinionas til cadie, ke la tasko, quan mea spozulo olim havis, esis tre pozitiva, e ke il kredis povar facar lo maxim bona por la Cheki.“ Por pose adjuntar: „Se me povus quale me volis, nuda-pede, sen shui volus retro-irar. Esis marveloza tempo“ (Chekoslovakiana televiziono-dokumentizo ek la yaro 1979). Quante importanta esis Lina, naskinta von Osten, por la kariero di Reinhard Heydrich? Elu esis konvinkita nacism-adherantino til lua morto en 1985, ad-duktis il a la NSDAP, per la fianco kun el il perdis lua honoro kom navaro-oficiro ed esis exkluzata, pro ke il promisis ja ad altra muliero la mariajo. Ca grandega rupto en lua kariero lasis lu divenar ula ideala protektato di Heinrich Himmler, qua volunte tala problematra kazi aceptis kom kunlaboranto. Tala homi esis lore maxim ofte specale zeloza, e tandem il povis ri-vestizar uniformo.

La rekomendinda specala expozo en la Berlinala „Topografio di la Teroro“ esas unesmafoye dedikata a la biografio di ula chef-aganto di la nacista-rejimo – esis astonante objektala, En la centro ol dokumentizas en quar chapitri per multa texto sur lumo-tabeli kronologiale la kariero di Heydrich parte til nun per ne-konocata fotografuri e foliumebla dokumenti. Sempre komentata-filmo probas per karti ed organigrami krear supervido. Cirkum to grupigas su plu kurta chapitri pri origino e pos-vivo, privat-vivo e komprenendeso.

Naskinta en la yaro 1904 en Halle (Saale) en borgezala familio, dotata muzikale, edukata katolike, Heydrich apartenis segun la Germana historiisto Michael Wildt a la

„generaciono di la sen-kondicioni". Tro yuna por partoprenar la Unesma Mondmilito, ma pro la rezulto di olta extreme des-iluzionigita. La inflaciono e la mond-ekonomiala krizo ruinis la familio anke financale. Ja kom 15 yari evanta gimnaziano il juntis su la dextrala milico „*General Georg Maerkers*" en Halle. Il finigis la instrukto kom navaro-oficiro de 1922 en Flensburg Mürwiks.

Amiko di la familio en somero 1931 konocigis Heydrich a Himmler, qua la radiotelegraf-oficiro konsideris false kom agento dil sekreta servo dil navaro. Heydrich komencis en lua sub-lokaco-chambro en la strado *Türkenstraße* en München, qua til lore ne havis irga experienco en la sekreta servo, komence kune kun Lina per la sistemala kolekto di la oficisti di la politikala polico di München e lua agenti en la NSDAP. La „Sekur-servo" (SD) ek la sigaruyo esis naskinta.

Reinhard Heydrich kun sua familio (Foto: Wikipedia Commins)

Dop sua chefo Heydrich facis rapidega kariero, qua anke valoris financale. Unesme kom polico-prezidanto di München, pos to kom chefo di la Bavariana polico, lore en la tota Imperio il kunfuzis la polic-aparato kun la partiso-propra sekreta servo SD, ca-maniere il kreis komplexo ek statala exekutivo e partiso. La Germana historiisto Micharl Wilde titulizos to en sua libro en la yaro 2003 quale „Informo-servo, politikala elito" ed anke kom „ocidala unajo". Heydrich posibligis la rapida suceso di la nacista-rejimo per arestadi sub la pretexto di „protekto-enkarcerigo" e sendar homi aden koncentreyo, sen kontrolo per la judiciado. Ultree il divenis motoro por la exterminado dil Europana judismo longe ante la Wannsee-konfero en januaro 1942. Sua diabla kompano-strokon il ja facabis ye la 30ma junio 1934 kom organizanto dil ocidi pos la asertita „Röhm-sedicio", la eliminado dil SA-duktantaro e kelka altra interna adversi.

Komence la Duesma Mondmlito la povo di Heydrich kreskis. La centrala teror-institucuro dil rejimo esis la *„Reichssicherheitshauptamt"* (Imperala sekures-chef-ofico, RSHA), kreita per la fuzo dil SD e sekures-polico (*Gestapo* e *Kripo*) kun extera filiali en omna okupata landi. Heydrich favorizis „kombatanta administro", sua kun-laboranti rotacez, tale ke posible omni esis okupata anke pri apta ocido-agadi direte dop la fronto. Pos l'atako a la Soviet-Uniono il voyajis adibe por inspekto-turo, laudis, se sua kombat-grupi segun exajerita obedio exekutabis amasatra paf-ocidadi kontre Judi e probabla komunisti, e blamis, se li ne marchis egal-paze. Tale il tre

aceleris la asasinado.

Ye la 27ma septembro 1941 Hitler komisis Heydrich por la fakta „direktado dil aferi“ en la „Protektorato Bohemia e Moravia“ vice dil tro laxa Konstantin von Neurath. Ja ye l'unesma dio di sua arivo en Praha Heydrich agis tre energioze, e dis-solvis la Cheka guvernerio, arestigis la prezidanto di la ministraro ed en publika proceso il kondamnesis il a morto. 489 homi esis exekutita. 1673 homin sendita a la koncentreyo Mauthausen. Il instalis raso-explor-centro, qua kom Reinhard-Heydrich-fonduro durigas laborar pos sua morto e komencis por la posibla Germanigo analizar la „populara inventario“ segun rasala kriterii sub la pretexto dil kombato kontre la tuberkloso. Per l'establiso dil geto Theresienstadt il komencis la asasinado di la Juda habitantaro.

La autombilo di Reinhard Heydrich pos la atentato (Foto: Wikipedia Commons)

Parashutisti di la Chekoslovakiana exterlandana armeo, la Cheko Jan Kubis e la Slovako Jozef Gabcik, facis ye la 27ma mayo 1942 segun impero dal exil-guvernerio en London atentato kontre Heydrich, pro qua il mortis. Dum radio-brodkasto dil Britaniana BBC en junio 1942, direktita a la Germana audantaro, la famoza autoro Thomas Mann karakterizis la fino di Heydrich kom la maxim naturala morto, quan tala brakio quale lu povas mortar. Hodie esas trovebla en la kripto dil ortodoxa kirko St. Cyrill e Method en Praha, ube la rezist-kombatanti esis celita, expozo pri la heroi di la atentato a Heydrich, la tale-dicita *Heydrichiado*. On uzis ca nociono en Chekia por la reprezalo-agadi dil nacisti pos la atentato, exemple la demoliso di la komoni Lidice e Lezaky, ma en la expozo anke por la amasala aresti ye la servo-komenco di Heydrich. On saveskus plu multe koncerne la memoro da Heydrich en Chekia. L'expozo estalas T-kamizo kun ula komik-desegno pri la atento kun la sur-skriburo en Angla „*Czechovaks got him!*“ (La Chekoslovakiani kaptis il!“).

La Miraklo di Empel: Kande la cielo chanjis la marcho di historio

da Vicente Costalago

En la kolda monato decembro di 1585, dum la sangovarsado e kaoso di la Okadek-Yara Milito, instanto di miraklo e misterio eventis sur la inundita kampi di Empel, mikra vilajo en Nederlando. La Miraklo di Empel, quale esis nomizita, esis rakonto qua kombinas kredo, desespero, e lo ne-explikebla — historio qua gravesis mem en la fiera tradicioni dil Hispana infanterio por sempre.

En ta tempo, la konflikto inter la rebelanta Nederlandana provinci e lia Hispana suvereni subisis brutala haltigo. Diviziono di Hispana soldati, precipue dil elitala *Tercio* di Francisco Arias de Bobadilla, kaptesis. La Nederlandani destruktabis digi e inundabis la tero circum l'insulo supresar la di Bommel inter la riveri Meuse e Waal, efektive transformante ol al mortkaptilo. Cirkondata per aquo, sen manjajo e sen espero di rinforco, la Hispana soldati esis proxima al nihiligo.

Konfrontita a neposibla cirkonstanci, la soldati rezignis pri ilia destino - kelki preparis su mortor en batalio; altri expektis desnobla morto en la glacio-kolda aqui. Pose, en ago di kredo e forsan desespero, soldato dum exkavante trancheo trovabis ulo neexpektata: ligna skulpturo dil Virgino Maria.

Ol esis simpla imajo, uzita e batita per la tempo, ma por ta homi, ol esis signo. Aceptante la deskovro kom mesajo di Deo, Bobadilla imperis konstruktar improvizita altaro. La trupi pregis fervoroze dedikante su al Virgino e serchante elua protekto.

Ta nokto, segun la legendo, subita e mirakloza chanjo en la vetero eventis. Forta kolda vento suflis tra la regiono, konjelante la inundita aquo. Quo esis mortkaptilo transformesis a solida agro-batalio. Ye la matino, la Hispani, rianimita per to quon ili kredabis esar deala interveno, atakis trans la konjelita tero, lansante surprizanta kontreatako al Nederlandani qui, surprizita e nekapabla movar su pro la ne-anticipita frosto, esis vinkita.

La Miraklo di Empel ne nur salvis la kaptita Hispana soldati, ma anke inspiris fervoroza devoco al Virgino Maria inter la Hispani *Tercios*. Ankore hodie, la 8ma decembro — la Festo dil Senmakula Koncepto— celebresas en Hispania kom la patronala festo dil Hispana infanterio, kun la Miraklo di Empel egardita kom cielala helpo di ilia kazo.

Skeptiki povas atribuar to a koincido o veterpatroni, ma por ta soldati e mult audanti la historio hodie restas instanto kande kredo, espero e historio kunfluabis. En mondo ofte definita per brutaleso e cinismo, la Miraklo di Empel stacas kom eterna rimemoro: kelkafoye, lo neposibla eventas e kande to eventas, to povas chanjar la marcho di historio.

La konfero di Yalta - *Provizore stabila*

80 yari ante nun interrenkontris en Yalta sur la Sovietiana peninsulo Krimea la somit-politikisti dil kontre-Hitler-koalisuro Josef Stalin, Winston Churchill e Franklin D. Roosevelt.

da Knuth Mellenthin en jw (1ma februaro 2025) trad Günter Schlemminger

La konfero duris del 4ma til 11ma februaro 1945 ed okupis su precipue kun questioni pri la pos-militala ordino. Ol esis la duesma personala renkontro di la „Granda Trio", qua unesmafoye en mayo 1943 interrenkontrabis en Teheran. Lore li konsultis pri la nexta etapi di la strategio kontre Germania, precipue pri la komenco di „duesma fronto" en Francia por des-charjar la Sovietiana armeo. Roosevelt e Churchill promisis desembarkar trupi en mayo 1944.

Josef Stalin, Winston Churchill e Franklin D. Roosevelt dum la Konfero di Yalta (Foto: Wikipedia Commons)

Kande la tri statala chefi itere interrenkontris en Yalta, esis la trupi di la federiti avancigita en la westo til la Germana frontiero ed en esto til la fluvio Oder, la Reda Armeo stacis do 80 km avan Berlin. Oli kontrolis Rumania, Bulgaria e Polonia komplete, la plu granda parto di Hungaria e un triimo di Chekoslovakia, Usana e Britaniana trupi kontrolis Francia, Belgia, Nederlando, Grekia e preske tota Italia.

Demonstrado dil uneso

La milito esis militistale decidita, ma plusa duro e pro to anke la mezuro de facenda sakrifiki da la federiti esis des-facile evaluar. Segun la til-nuna experienci, plu-fortigita per la fresha impreso di la Germana Ardeni-atako (inter mezo decembro 1944 e mezo januaro 1945). La federiti expektis plusa forta rezisto. Dum ca situaciono le nacisti startis lia par-susteno-propagando koncerne ula olim existanta rupto dil enemikala federuro. Pos asumo di ula formulizo di westala cirkli lore la nacisti predicis l'evento di triesma mond-milito inter la Soviet-Uniono e lia federiti. La Germana par-susteno-volo esis dependanta da ca agado e konseque anke la plusa duro e rudeso di la milito. La konfero en Yalta do devis servar kom praktikala kontre-pruvo kontre la nacista-devizi. Konforma a la skopo la konfero-rezolvi formulizita ne nur direktis al uneso di la federiti koncerne la plusa militado, ma anke dum la tempo pos la milito.

La futuro di Polonia, favore a qua Britania e Francia ye la 3ma septembro 1939 deklaris la milito kontre la Germana Imperio, esis la maxim desfacila punto en la konfero. Tandem on konvencionis unesme la est-frontiero di Polonia esez formacita esencale segun la tale dicita Curzon-lineo. Olca esis propozita en la yaro 1920 da la Britaniana ministro por extera aferi George Curzon por finigar la milito inter Polonia e la Soviet-Uniono, ma ne esis respektita da Warschau, duesme Polonia recevez remarkinda kresko de teritorio en la nordo e westo, ma la grandeso di to esez decidenda plu tarde ye ula paco-konfero. A ca principo la federiti konkordeskis ja en Teheran. Churchill probis sucesar vane revizo en Yalta favore Germania.

Ultree la „Granda Trio“ rezolvis, ke la provizora Poloniana guvernerio riorganizesez sur larja fundamento kune kun demokrata duktisti ek Polonia ipsa e da Poloni di exterlando. Quaze pro to per iritita konkurenc-kombato inter la en 1944 provizora guvernerio, fondita sub Sovieta patroneso en liberigita Polonia un-latere e la anti-Sovieta exil-guvernerio en London altra-latere decidita, des-favoroze a la lasta. Konvenante akra pri to esis la protesti di la Poloniana reprezentanti en Usa e Britania, qui anke revoltis pri la determinado di la est-frontiero.

En Teheran la tri chef-federiti komprenigis su principale a parceligado di Germania. Lore Roosevelt propozabis, des-kompozar Germania a kin regioni ed ultre kelka regioni – la Ruhr-teritorio, la Saar-teritorio, la portuo-urbi Hamburg e Kiel pro lia ekonomiala importo kontrolar internacione.

En Yalta ca diskuto ne esis profundigita, ma nur kompletigita per la projeto. Ke Britania, la Usa e la Soviet-Uniono dum la periodo pos la Germana kapitulaco postulas maxim alta autoritato e ke to anke inkluzas la tota parceligado di Germania. Erste dum la venanta konfero en Potsdam (17ma julio til 2ma agosto 1945) Stalin, Churchill e la sucedanto di la dume mortinta Roosevelt, Harry Truman, konkordeskos, ke Germania advere provizore esez partigenda ad okupado-zoni, ma future malgre to esez traktenda kom unajo. To fine sekurigez la reparado po la milt-domaji. „Germania devas pagar por la perdi, quin ol produktis a la federita nacioni dum la milito" tale esis la rezolvi en Yalta. Ante omno ta landin recevez reparaji, qui portis la chef-kargaji di la milito. Li suportis la maxim grava perdi e helpis vinkar kontre la enemiko.

Negocii dum la Konfero di Yalta (Foto: Wikipedia Commons)

Fenduro programar

Kom fundamento favore la kompozado di exakta fixiguri on aceptis komuna propozo di la Sovietiana e la Usana delegaciono. Segun olta la reparado facez sumo de 30 miliardi de dolari, de qua la duimo esas por la Soviet-Uniono. Ja dum la sequanta konfero en Potsdam la reprezentanti di la Usano obliviis to. Kande la Soviet-Uniono dum la konfero di la ministri pri extera aferi en marto ed aprilo en Moskva memorigis da lua reparo-demando de 10 miliardi dolari, lore la demando definitive esis refuzita dal Usa.

La Livadija-Palaco en qua la Konfero di Yalta eventis (Foto:Wikipedia Commons)

Inter la Soviet-Uniono e Japonia dum printempo 1941 esis klozita ne-atako-pakto, qua restis ne-lezita da amba stati. Quoniam Japonia komence 1941 havis gigantala armeo en sua propra lando ed en Chinia, existis la timo, ke durigo di la milito en Azia divenus durema e perdoza. Pro to le USA insistis ke la Soviet-Uniono partoprenas la milito. En Yalta Stalin promisis deklarar milito ye du til tri monati pos la Germana kapitulaco. Il retraktis sua promiso ye la 8ma agosto 1945.

Ido-Saluto!

Editita dal Germana Ido-Societo Edito 2025/2

V.I.S.D.P.
Thomas Schmidt, Berlin

Herausgeber / Editerio
Deutsche Ido-Gesellschaft e.V.
(Germana Ido-Societo)
c/o ver.di Berlin / FB 8
Am Bahnhof Westend 3
D-14059 Berlin

Redaktion / Redakterio
Ido-amiki Berlin
c/o ver.di Berlin / FB 8
Am Bahnhof Westend 3
D-14059 Berlin
E-Mail: ido-saluto@idolinguo.de

Redakteure / Redakteri
Rudolf Gensch (rg)
Rainer Höhling (rh)
Günter Schlemminger (gs)
Thomas Schmidt (ts)
Eberhard Scholz (es)
Jürgen Viol (jv)

Redaktionsschluss / Redakt-fino
01.06.2025

Satz und Layout / Kompostado e formizo
Thomas Schmidt
Bengt Klatte

Auflage / Edituro
50

Druck / Imprimo
csv-copyshop-berlin

Vertrieb / Distributo
Rudolf Gensch

Bankverbindung / Banko-komuniko
Deutsche Ido-Gesellschaft e. V.
Postbank Berlin
IBAN: DE88 1001 0010 0184 5661 06
BIC: PBNKDEFF

Das deutsche Jahresabonnement der Papierausgabe beträgt 24,00 Euro. Der Betrag ist an die obige Bankverbindung zu überweisen mit dem Verwendungszweck „Abo Ido-Saluto“.

Der Jahresbeitrag für DIG-Mitglieder beträgt ebenfalls 24,00 Euro. Mitgliedsbeiträge und Spenden sind steuerlich absetzbar.